

NARAYANEEYAM (Dasakas 91-100)

90 The path of devotion

śrīkṛṣṇa tvatpadopāsanamabhayatamaṁ baddhamithyārthadrṣṭe-
rmartyasyārtasya manye vyapasarati bhayaṁ yena sarvātmanaiva |
yattāvattvatpraṇītāniha bhajanavidhīnāsthito mohamārgē
dhāvannapyāvṛtākṣaḥ skhalati na kuhaciddevadevākhlātman | | 91-1

bhūman kāyena vācā muhurapi manasā tvadbalapreritātmā
yadyatkurve samastaṁ tadiha paratare tvayyasāvarpayāmi |
jātyāpiha śvapākastvayi nihitamaṇaḥ karmavāgindriyārtha-
praṇo viśvaṁ punīte na tu vimukhamanāstvatpadādvipravaryaḥ | | 91-2

bhītimāma dvitīyādbhavati nanu maṇaḥkalpitaṁ ca dvitīyaṁ
tenaikyābhyāsaśilo hṛdayamiha yathāśakti buddhyā nirundhyām |
māyāviddhe tu tasminpunarapi na tathā bhāti māyādhināthaṁ
taṁ tvām bhaktyā mahatyā satatamanubhajannīśa bhītim vijahyām | | 91-3

bhakterutpattivṛddhī tava caraṇajuṣaṁ saṅgamaiva puṁsā-
māsādye puṇyabhājāṁ śriya iva jagati śrīmatāṁ saṅgama |
tatsaṅgo deva bhūyānmama khalu satataṁ tanmukhādunmiṣadbhi-
stvanmāhātmyaprakāirbhavati ca sudṛḍhā bhaktiruddhūtapāpā | | 91-4

śreyomārgēṣu bhaktāvadhikabahumatirjanmakarmāṇi bhūyo
gāyankṣemāṇi nāmānyapi tadubhayataḥ pradrutaṁ pradrutātmā |
udyaddhāsaḥ kadacitkuhācidapi rudankvāpi garjanpragāya-
nnunmādiva pranṛtyannayi kuru karuṇāṁ lokabāhyaścāreyam | | 91-5

bhūtānyetāni bhūtātmakamapi sakalaṁ pakṣimatsyānmṛgādīn
martyānmitrāṇi śatrūnapi yamitamatisvanmayānyānamāni |
tvatsevāyām hi sidhyenmama tava kṛpayā bhaktidārḍhyaṁ virāga-
stvattattvasyāvabodho'pi ca bhuvanapate yatnabhedaṁ vinaiva | | 91-6

no muhyankṣuttrḍādyairbhavasaraṇibhavaistvannilīnāśayatvā-
ccintāsātatyāśālī nimiṣalavamapi tvatpadādaprakampaḥ |
iṣṭāniṣṭeṣu tuṣṭivyasanavirahito māyikatvāvabodhā-
jjyotsnābhistvannakhendoradhikaśīśiritenātmanā sañcareyam | | 91-7

bhūteṣveṣu tvadaikyasmṛtisamadhigatau nādhikāro'dhunā cet
tvatprema tvatkamaitrī jaḍamatiṣu kṛpā dviṣu bhūyādupekṣā |

arcāyām vā samarcākutukamurutaraśraddhayā vardhatām me
tvatsamsevī tathāpi drutamupalabhate bhaktalokottamatvam | |91-8

āvṛtya tvatsvarūpaṁ kṣitijalamarudādyātmanā vikṣipantī
jīvānbhūyiṣṭhakarmāvalivivaśagatīṁ duḥkhajāle kṣipantī |
tvanmāyā mābhibhūnmāmayi bhuvanapate kalpate tatpraśāntyai
tvatpāde bhaktirevetyavadadayi vibho siddhayogī prabuddhaḥ | |91-9

duḥkhānyālokya jantusvalamuditaviveko'hamācāryavaryā-
llabdhvā tvadrūpatattvaṁ guṇacaritakathādyudbhavad bhaktibhūmā |
māyāmenām taritvā paramasukhamaye tvatpade moditāhe
tasyāyaṁ pūrvaraṅgaḥ pavanapurapate nāśayāśeṣarogān | |91-10

92 Bhakti combined with karm

vedaissarvāṇi karmāṇyaphalaparatayā varṇitānīti budhvā
tāni tvayyarpitānyeva hi samanucaran yāni naiṣkarmyamīśa |
mā bhūdvedairniṣiddhe kuhacidapi manaḥkarmavācāṁ pravṛtti-
rdurvarjjañcedavāptam tadapi khalu bhavatyarpaye citprakāśe | |92-1

yastvanyaḥ karmayogastava bhajanamayastatra cābhīṣṭamūrtim
hṛdyām sattvaikarūpām dṛṣadi hṛdi mṛdi kvāpi vā bhāvayitvā |
puṣpairgandhairnivedyairapi ca viracitaiḥ śaktito bhaktipūtai-
rnityaṁ varyāṁ saparyāṁ vidadhadayi vibho tvatprasādaṁ bhajeyam | |92-2

strīśūdrāstvatkathādiśravaṇavirahitā āsatām te dayārhā-
stvatpādāsannayātāndvijakulajanuṣo hanta śocāmyaśāntān |
vṛttiyarthaṁ te yajanto bahukathitamapi tvāmanākaṇayanto
dṛptā vidyābhijātyaiḥ kimu na vidadhate tādṛśaṁ mā kṛthā mām | |92-3

papo'yaṁ kṛṣṇa rāmetyabhilapati nijaṁ gūhituṁ duścāritraṁ
nirlajjasyāśya vācā bahutarakathanīyāni me vighnitāni |
bhrātā me vandhyaśīlo bhajati kila sadā viṣṇumitthaṁ budhāmste
nindantyuccairhasanti tvayi nihitaratīmstādṛśaṁ mā kṛthā mām | |92-4

śvetacchāyaṁ kṛte tvām munivaravapuṣaṁ prīṇayante tapobhi-
stretāyāṁ sruksruvādyāṅkitamaruṇatanuṁ yajñarūpaṁ yajante |
sevante tantramārgairvilasadarigadaṁ dvāpare śyāmalāṅgaṁ
nīlaṁ saṅkīrtanādyairiha kalisamayā mānuṣāstvām bhajante | |92-5

so'yaṁ kāleyakālo jayati muraripo yatra saṅkīrtanādyai-
rniryatnaireva mārgairakhilada nacirāttvatprasādaṁ bhajante |

jātāstretākṛtādāvapi hi kila kalau sambhavaṁ kāmayante
daivāttatraiva jātānviṣayaviṣarasairmā vibho vañcayāsmān | | 92-6

bhaktāstāvatakalau syurdramiḷabhuvi tato bhūriśastatra coccaiḥ
kāverīm tāmraparṇīmanukila kṛtamālāñca puṇyāṁ praciṁ |
hā māmāpyetadantarbhavamapi ca vibho kiñcidañcadrasaṁ tva-
yyāśāpāśairnibadhya bhramaya na bhagavan pūraya tvanniṣevām | | 92-7

dṛṣṭvā dharmadruhaṁ taṁ kalimapakaruṇaṁ prāṇmahikṣitparikṣi-
ddhantuṁ vyākṛṣṭakhaḍgo'pi na vinihataṁ sāravedī guṇāṁśāt |
tvatsevādyāśu sidhyedasadīha na tathā tvatpare caiṣa bhīru-
ryattu prāgeva rogādibhirapaharate tatra hā śikṣayainam | | 92-8

gaṅgā gītā ca gāyatriyapi ca tuḷasikā gopikācandanaṁ tat
sālagrāmābhipūjā parapuruṣa tathaikādaśī nāmavarṇāḥ |
etānyaṣṭāpyayatnānyayi kalisamaye tvatprasādaprasiddhyā
kṣipraṁ muktipradānītyabhidadhurṣayasteṣu mām sajjayethāḥ | | 92-9

devarṣiṇāṁ pitṛṇāmapi na punarṛṇi kiṅgaro vā sa bhūman
yo'sau sarvātmanā tvām śaraṇamupagataḥ sarvakṛtyāni hitvā |
tasyotpannaṁ vikarmāpyakhilamapanudasyeva cittasthitastvaṁ
tanme pāpotthatāpānpavanapurapate rundi bhaktiṁ praṇīyāḥ | | 92-10

93 The lessons from 25 gurus

bandhusnehaṁ vijahyāṁ tava hi karuṇayā tvayyupāveśitātmā
sarvaṁ tvaktvā careyaṁ sakalamapi jagadvikṣya māyāvilāsam |
nānātvādbhrāntijanyātsati khalu guṇadoṣāvbodhe vidhivā
vyāsedho vā kathaṁ tau tvayi nihitamatervītavaiṣamyabuddheḥ | | 93-1

kṣuttrṣṇālopamātre satatakṛtadhiyo jantavassantyanantā-
stebhyo vijñānavatvātpuruṣa iha varastajjanirdurlabhaiva |
tatrāpyātmātmanaḥ syātsuhṛdapi ca ripuryastvayi nyastacetā-
stāpocchitterupāyaṁ smarati sa hi suhṛtsvātmavairi tato'nyaḥ | | 93-2

tvatkāruṇye pravṛtte ka iva na hi gururlokavṛtte'pi bhūman
sarvākṛāntāpi bhūmirna hi calati tataḥ satkṣamāṁ śikṣayeyam |
gr̥hṇīyāmīśa tattadviṣayaparicaye'pyaprasaktiṁ samīrā-
dvyāptatvañcātmano me gaganaguruvaśādbhātu nirlepatā ca | | 93-3

svacchaḥ syāṁ pāvano'haṁ madhura udakavadvahnivanmā sma gr̥hṇāṁ
sarvānnīno'pi doṣaṁ taruṣu tamiva mām sarvabhūteṣvaveyām |

puṣṭīnaṣṭiḥ kalānām śāsina iva tanomātmano'stīti vidyām
toyādivyastamārtāṇḍavadapi ca tanuṣvekatām tvatprasādāt || 93-4

snehādvvyādhāstaputrapraṇayamṛtakapotāyito mā sma bhūvaṁ
prāptaṁ prāśnansaheya kṣudhamapi śayuvatsindhuvatsyāmagādhah |
mā paptaṁ yoṣidādau śikhini śalabhavadbhṛṅgavatsārabhāgī
bhūyāsaṁ kintu tadvaddhanacayanavaśānmāhamiśa praṇeśam || 93-5

mā badhyāsaṁ taruṇyā gaja iva vaśayā nārjayeyaṁ dhanaughaṁ
hartānyastaṁ hi mādhvihara iva mṛgavanmā guhaṁ grāmyagītaiḥ |
nātyāsajjeya bhojye jhaṣa iva baḍiśe piṅgalāvannirāśah
supyām bhartavyayogātkurara iva vibho sāmīṣo'nyairma hanyai || 93-6

varteya tyaktamānaḥ sukhamatīśīśuvannissahāyaścareyaṁ
kanyāyā ekaśeṣo valaya iva vibho varjitānyonyaghoṣah |
tvaccitto nāvabudhyai paramiṣukṛdiva kṣmābhṛdāyānaghoṣaṁ
geheṣvanyapraṇīteṣvahiriva nivasānyunduormandireṣu || 93-7

tvayyeva tvatkṛtaṁ tvaṁ kṣapayasi jagadityūrṇanābhātpratiyām
tvaccintā tvatsvarūpaṁ kuruta iti dṛḍhaṁ śikṣeye peśakārāt |
viḍbhasmātmā ca dehi bhavati guruvaro yo vivekaṁ viraktiṁ
dhatte sañcintyamāno mama tu bahurujāpīḍito'yaṁ viśeṣāt || 93-8

hī hī me dehamohaṁ tyaja pavanapurādhīśa yatpremaheto-
rgehe vitte kaṭatrādiṣu ca vivaśitāstvatpadaṁ vismaranti |
so'yaṁ vahneḥ śuno vā paramiha parataḥ sāmpratañcākṣikarṇa-
tvagjihvādya vikarṣantyavaśamata itaḥ ko'pi na tvatpadābje || 93-9

durvāro dehamoho yadi punaradhunā tarhi niśśeṣarogān
hṛtvā bhaktiṁ draḍhiṣṭhām kuru tava padapaṅkeruhe paṅkajākṣa |
nū naḥ nānābhavānte samadhigatamimaṁ muktidaṁ vipradehaṁ
kṣudre hā hanta mā mā kṣipa viṣayarase pāhi mām māruteśa || 93-10

94 The means of enlightenment

śuddhā niṣkāmadharmaṁ pravaraḡurugirā tatsvarūpaṁ paraṁ te
śuddhaṁ dehendriyādivyapagatamakhilavyāptamāvedayante |
nānātvasthaulyakārśyādi tu guṇajavapussaṅgato'dhyāsitāṁ te
vahnerdāruprabhedeṣviva mahadaṇutādīptatāśāntatādi || 94-1

ācāryākhyādharaṣṭhāraṇisamanumiḷacchiṣyarūpottarāra-
ṇyāvedhodbhāsitenā sphuṭataraparibodhāgninā dahyamāne |

karmālivāsanātatkṛtatanubhuvanabhrāntikāntārapūre
dāhyābhāvena vidyāśikhini ca virate tvanmayī khalvavasthā | | 94-2

evam tvatprāptito'nyo nahi khalu nikhilakleśahānerupāyo
naikāntātyantikāste kṛṣivadagadaśāḍguṇyaṣaḍkarmayogāḥ |
durvaikalyairakalyā api nigamapathāstatphalānyapyavāptā
mattāstvām vismarantaḥ prasajati patane yāntyanantānviṣādān | | 94-3

tvallokādanyalokaḥ kvanu bhayarahito yatparārdhadvayānte
tvadbhītassatyaloke'pi na sukhavasatiḥ padmabhūḥ padmanābha |
evambhāve bhāvepya dharmārjitabahutamasām kā kathā nārakāṇām
tanme tvam chindhi bandhaṁ varada kṛpaṇabandho kṛpāpūrasindho | | 94-4

yāthārthyāttvanmayasyaiva hi mama na vibho vastuto bandhamokṣau
māyāvidyātanubhyām tava tu viracitau svapnabodhopamau tau |
baddhe jīvadvimuktiṁ gatavati ca bhidā tāvatī tāvadeko
bhuṅkte dehadrumastho viṣayaphalarasānnāparo nirvyathātmā | | 94-5

jīvanmuktatvamevaṁvidhamiti vacasā kiṁ phalaṁ dūradūre
tannāmāśuddhabuddherna ca laghu manasaḥ śodhanaṁ bhaktito'nyat |
tanme viṣṇo kṛṣiṣṭhāstvayi kṛtasakalapṛārpaṇaṁ bhaktibhāraṁ
yena syām maṅkṣu kiñcidguruvacanamiḥ | | 94-6

śabdabrahmaṇyapiha prayatitamanasastvām na jānanti kecit
kaṣṭaṁ vandhya śramāste ciratamiha gām bibhrate
niśprasūtiṁ yasyām viśvābhirāmāḥ sakalamalāharā divyalilāvatārāḥ
saccitsāndraṁ ca rūpaṁ tava na nigaditaṁ tām na vācaṁ bhriyāsam | | 94-7

yo yāvānyādṛśo vā tvamiti kimapi naivāvagacchāmi bhūma-
nnevañcānanyabhāvastvadanubhajanamevādriye caidyavairin |
tvalliṅgānām tvadaṅghripriyajanasadasām darśanasparśanādi-
rbhūyānme tvatprapūjānatinutiguṇakarmānukīrtiyādaro'pi | | 94-8

yadyallabhyeta tattattava samupahrtaṁ deva dāso'smi te'haṁ
tvadgehonmārjanādyam bhavatu mama muhuḥ karma nirmāyameva |
sūryāgnibrāhmaṇātmādiṣu lasitacaturbāhumārādhaye tvām
tvatpremārdratvarūpo mama satatamabhiṣyandatām bhaktiyogaḥ | | 94-9

aikyaṁ te dānohomavrataniyamatapassāṅkhyayogairdurāpaṁ
tvatsaṅgenaiva gopyaḥ kila sukṛtitamāḥ prāpurānandasāndram |
bhakteṣvanyeṣu bhūyassvapi bahumanuṣe bhaktimeva tvamāsām
tanme tvadbhaktimeva dṛḍhaya hara gadānkṛṣṇa vātālayeśa | | 94-10

95 The means of liberation

ādaḥ hairaṇyagarbhīm tanumavikalajīvātmikāmāsthitaśtvaṁ
jīvatvaṁ prāpya māyāguṇagaṇakhacito vartase viśvayone |
tatrodvṛddhena sattvena tu gaṇayugaḷaṁ bhaktibhāvaṁ gatena-
chitvā sattvaṁ ca hitvā punaranupahito vartitāhe tvameva || 95-1

sattvonmeṣātkadācitkhalu viṣayarase doṣabodhe'pi bhūman
bhūyo'pyeṣu pravṛttiḥ satamasi rajasi proddhate durnivārā |
cittaṁ tāvadguṇāśca grathitamiha mithastāni sarvāṇi roddhum
turye tvayyekabhaktiḥ śaraṇamiti bhavānhaṁsarūpī nyagādīt || 95-2

santi śreyāṁsi bhūyāṁsyapi rucibhidayā karmināṁ nirmīṭāni
kṣudrānandāśca sāntā bahuvidhagatayaḥ kṛṣṇa tebhyo bhaveyuh |
tvañcācakhyātha sakhye nanu mahitatamāṁ śreyasāṁ bhaktimekāṁ
tvadbhaktyānandatulyaḥ khalu viṣayajuṣāṁ sammadaḥ kena vā syāt || 95-3

tvadbhaktyā tuṣṭabuddheḥ sukhamiha carato vicyutāsasya cāśāḥ
sarvāssyuh saukhyamayyaḥ salilakuharagasyeva toyaikamayyaḥ |
so'yaṁ khalvindralokaṁ kamalajabhavanaṁ yogasiddhīśca hr̥dyāḥ
nākāṅkṣatyetaḍāstāṁ svayamanupatite mokṣasaukhye'pyanīhaḥ || 95-4

tvadbhakto bādhyamāno'pi ca viṣayarasairindriyāśāntiheto-
rbhaktyaivākramyamāṇaiḥ punarapi khalu tairdurbalaimābhijayyaḥ |
saptārcirdīpitārcirdahati kila yathā bhūridāruprapaṇcaṁ
tvadbhaktyoughe tathaiva pradahati duritaṁ durmadaḥ kvendriyāṇaṁ || 95-5

cittādrībhāvavamuccairvapusi ca pulakaṁ harṣabāṣpaṇca hitvā
cittaṁ śuddhyetkathaṁ vā kimu bahutapasā vidyayā vītabhakteḥ |
tvadgāthāsvādasiddhāñjanasatatamarīmṛjyamāno'yamātmā
cakṣurvattattvasūkṣmaṁ bhajati na tu tathābhyastayā tarkakoṭyā || 95-6

dhyānaṁ te śīlaye yaṁ samatanusukhabaddhāsano nāsikāgra-
nyastākṣaḥ pūrakādyairjītapavanapathaścittapadmantvavāñcam |
ūrdhvāgraṁ bhāvayitvā ravividhuśikhinassaṁvicintyopariṣṭāt
tatrasthaṁ bhāvaye tvāṁ sajalajaladharaśyāmalaṁ komaḷāṅgam || 95-7

ānīlaślakṣṇakeśaṁ jvalitamakarasatkuṇḍalaṁ mandahāsa-
syandārdraṁ kaustubhaśrīparigatavanamāloruhārābhīrāmam |
śrīvatsāṅkaṁ subāhuṁ mṛdulasadudaraṁ kāñcanacchāyacelaṁ
cārusnigdhorumambhoruhalalitapadaṁ bhāvayeyaṁ bhavantam || 95-8

sarvāṅgeṣvaṅgargaṅgatkutukamatimuhurdhārayannīśa cittaṁ
tatrāpyekatra yuñje vadanasarasije sundare mandahāse |

tatrālīnantu cetaḥ paramasukhacidadvaitarūpe vitanva-
nnanyanno cintayeyaṁ muhuriti samupārūḍhayogo bhaveyam | | 95-9

itthaṁ tvaddhyānayoge sati punaraṇimādyasṭasaṁsiddhayastā
dūraśrutyādayo'pi hyahamahamikayā sampateyurmurāre |
tvatsamprāptau vilambāvahamakhilamidāṁ nā driye kāmaye'haṁ
tvāmevānandapūrṇaṁ pavanapurapate pāhi mām sarvatāpāt | | 95-10

96 The glories of the Lord

tvam hi brahmaiva sāksāt paramurumahimannakṣarāṇāmakāra-
stāro mantreṣu rājñāṁ manurasi muniṣu tvam bhṛgurnārado'pi |
prahlādo dānavānāṁ paśuṣu ca surabhiḥ pakṣiṇāṁ vainateyo
nāgānāmasyanantaḥ surasaridapi ca srotasāṁ viśvamūrte | | 96-1

brahmaṇyānāṁ balistvaṁ kratuṣu ca japayajño'si vīreṣu pārtho
bhaktānāmuddhavastvaṁ balamasi balināṁ dhāma tejasvināṁ tvam |
nāstyantastvad vibhūtervikasadatīśayaṁ vastu sarvaṁ tvameva
tvam jīvastvaṁ pradhānaṁ yadiha bhavadṛte tanna kiñcitprapañce | | 96-2

dharmāṁ varṇāśramāṇāṁ śrutipathavihitāṁ tvatparatvena bhaktyā
kurvanto'ntarvirāge vikasati śanakaissantyajanto labhante |
sattāsphūrtipriyatvātmakamakhilapadārtheṣu bhinneṣvabhinnāṁ
nirmūlaṁ viśvamūlaṁ paramamahamiti tvadvibodhaṁ viśuddham | | 96-3

jñānaṁ karmāpi bhaktistritayamiha bhavatprāpakaṁ tatra tāva-
nnirviṇṇānāmaśeṣe viśaya iha bhavet jñānayoge'dhikāraḥ |
saktānāṁ karmayogastvayi hi vinihito ye tu nātyantasaktā
nāpyatyantaṁ viraktāstvayi ca dhṛtarasā bhaktiyogo hyamīṣām | | 96-4

jñānaṁ tvadbhaktatām vā laghu sukṛtavaśānmartyaloke labhante
tasmāttatraiva janma sprhayati bhagavan nākago nārako vā |
āviṣṭaṁ mām tu daivādbhavajalanidhipotāyite martyadehe
tvam kṛtvā karṇadhāraṁ gurumanugūṇavātāyitastārayethāḥ | | 96-5

avyaktaṁ mārgayantaḥ śrutibhirapi nayaiḥ kevalajñānalubdhāḥ
klīśyante'tīva siddhiṁ bahutarajanuṣāmanta evāpnuvanti |
dūrasthaḥ karmayogo'pi ca paramaphale nanvayaṁ bhaktiyoga-
stvāmūlādeva hr̥dyastvaritamayi bhavatprāpako vardhatām me | | 96-6

jñānāyaivātiyatnaṁ munirapavadate brahmatattvaṁ tu śruṇvan
gāḍhaṁ tvatpādabhaktiṁ śaraṇamayati yastasya muktiḥ karāgre |

tvaddhyāne'pīha tulyā punarasukaratā cittacāñcalyaheto-
rabhyāsādāśu śakyaṃ vaśayitum tvatkr̥pācārutābhyām | | 96-7

nirviṇṇaḥ karmamārge khalu viṣamatame tvatkathādaḥ ca gāḍhaṃ
jātaśraddho'pi kāmānayaḥ bhuvanapate naiva śaknōmi hātum |
tadbhūyo niścayena tvayi nihitamanā doṣabuddhyā bhajaṃstān
puṣṇīyāṃ bhaktimeva tvayi hṛdayagate mañkṣu nañkṣyanti saṅgāḥ | | 96-8

kaścitkleśārjitārthakṣayavimalamatirnudyamāno janaughaiḥ
prāgevaṃ prāhi vipro na khalu mama janaḥ kālakarmagrahā vā |
ceto me duḥkhahetustadiha guṇagaṇaṃ bhāvayatsarvakārī-
tyuktvā śānto gatastvām mama ca kuru vibho tādr̥śīm cittaśāntim | | 96-9

aīlaḥ prāgurvaśīm pratyativivaśamanāḥ sevamānaściraṃ tām
gāḍhaṃ nirvidya bhūyo yuvatisukhamidaṃ kṣudrameveti gāyan |
tvadbhaktim prāpya pūrṇaḥ sukhataramacarattadvaduddhūya saṅgaṃ
bhaktottamaṃ kriyā mām pavanapurapate hanta me rundhirogān | | 96-10

97 Prayer for supreme devotion

traiguṇyādbhinnarūpaṃ bhavati hi bhuvane hīnamadhyottamaṃ yat-
jñānaṃ śraddhā ca kartā vasatirapi sukhaṃ karma cāhārabhedāḥ |
tvatkṣetratvanṣevādi tu yadiha punastvatparaṃ tattva sarvaṃ
prāhurnairguṇyaniṣṭhaṃ tadanubhajanato mañkṣu siddho bhaveyam | | 97-1

tvayyeva nyastacittaḥ sukhamayi vicaransarvaceṣṭāstvadārthaṃ
tvadbhaktaiḥsevyamānānapi caritacarānāśrayan puṇṇyadeśān |
dasyau vipre mṛgādiṣvapi ca samamatirmucyamānāvamāna-
spardhāsūyādidoṣaḥ satatamakhilabhūteṣu sampūjaye tvām | | 97-2

tvadbhāvo yāvadeṣu sphurati na viśadaṃ tāvadevaṃ hyupāstīm
kurvannaikātmyabodhe jhaṭiti vikasati tvanmayo'haṃ careyam |
tvaddharmasyāśya tāvatkimapi na bhagavan prastutasya prañāśa-
stasmātsarvātmanaiva pradiśa mama vibho bhaktimārgaṃ manojñam | | 97-3

tañcainaṃ bhaktiyogaṃ draḍhayitumayi me sādhyamārogyamāyu-
rdiṣṭyā tatrāpi sevyaṃ tava caraṇamaho bheṣajāyeva dugdham |
mārkaṇḍeyo hi pūrvaṃ gaṇakanigaditadvādaśābdāyuruccaiḥ
sevitvā vatsaraṃ tvām tava bhaṭanivahairdrāvayāmāsa mṛtyum | | 97-4

The episode of Markandeya

mārkaṇḍeyaściraḥyussa khalu punarapi tvatparaḥ puṣpabhadra-
tīre ninye tapasyannatulasukharatiḥ ṣaṭ tu manvantarāṇi |

devendrassaptamastaṁ surayuvatimarunmanmathairmohayiṣyan
yogoṣmapluṣyamāṇairna tu punaraśakattvajjanaṁ nirjayet kaḥ | | 97-5

prītyā nārāyaṇākhyastvamatha narasakhaḥ prāptavānasya pārśvaṁ
tuṣṭyā toṣṭūyamānaḥ sa tu vividhavarairlobhito nānumene |
draṣṭuṁ māyāṁ tvadīyāṁ kila punaravṛṇodbhaktitṛptāntarātmā
māyāduḥkhānabhijñastadapi mṛgayate nūnamāścaryahetoḥ | | 97-6

yāte tvayyāśu vātākulajaladagaḷattoyapūrṇātighūrṇa-
tsaptāṁorāśi magne jagati sa tu jale sambhramanvarṣakoṭīḥ |
dīnaḥ praikṣiṣṭa dūre vaṭadalaśayanāṁ kañcidāścaryabālaṁ
tvāmeva śyāmaḷāṅgaṁ vadanasarasijanyastapādāṅgulikam | | 97-7

drṣṭvā tvāṁ hṛṣṭaromā tvaritamupagataḥ spraṣṭukāmo munīndraḥ
śvāsenāntarniviṣṭaḥ punariha sakalaṁ drṣṭavān viṣṭapaugham |
bhūyo'pi śvāsavātairbahiranupatito vīkṣitastvatkaṭākṣai-
rmodādāśleṣṭukāmastvayi pihitatanau svāśrame prāgvadāsīt | | 97-8

gauryā sārddhaṁ tadagre purabhidatha gatastvatpriyaprekṣaṇārthī
siddhānevāsyā dattvā svayamayamajarāmṛtyutādīn gato'bhūt |
evaṁ tvatsevayaiva smararipurapi sa prīyate yena tasmā-
nmūrtitrāyātmakastvaṁ nanu sakalanīyanteti suvyaktamāsīt | | 97-9

tryaṁśe'sminsatyaloke vidhiharipurabhinmandirāṇyūrdhvamūrdhvaṁ
tebhyo'pyūrdhvaṁ tu māyāvīkṛtīvirahito bhāti vaikuṇṭhalokaḥ |
tatra tvāṁ kāraṇāmbhasyapi paśupakule śuddhasattvaīkarūpī
saccidbrahmādvayātmā pavanapurapate pāhi mām sarvarogāt | | 97-10

98 Meditation on nirguna Brahman

yasminnetadvibhātaṁ yata idamabhavadyena cedam ya eta-
dyo'smāduttīrṇarūpaḥ khalu sakalamidaṁ bhāsitam yasya bhāsā |
yo vācāṁ dūradūre punarapi manasāṁ yasya devā munīndrā
no vidyustattvarūpaṁ kimu punarapare kṛṣṇa tasmai namaste | | 98-1

janmātho karma nāma sphuṭamiha guṇadoṣādikaṁ vā na yasmin
lokānāmūteya yaḥ svayamanubhajate tāni māyānusārī |
bibracchaktīrarūpo'pi ca bahutararūpo'vabhātyadbhūtātmā
tasmai kaivalyadhāmne pararasaparipūrṇāya viṣṇo namaste | | 98-2

no tīryaṅcanna martyaṁ na ca suramasuraṁ na striyaṁ no pumāṁsaṁ
na dravyaṁ karma jātiṁ guṇamapi sadasadvāpi te rūpamāhuḥ |

śiṣṭaṁ yatsyānniṣedhe sati nigamaśatairlakṣaṇāvṛttitastat
kṛcchreṇāvedyamānaṁ paramasukhamayaṁ bhāti tasmai namaste || 98-3

māyāyāṁ bimbitastvaṁ srjasi mahadahaṅkāraṇamātrabhedai-
rbhūtagrāmendriyādyairapi sakalajagatsvapnasaṅkalpakalpam |
bhūyaḥ saṁhṛtya sarvaṁ kamaṭha iva padānyātmanā kālaśaktyā
gambhīre jāyamāne tamasi vitimiro bhāsi tasmai namaste || 98-4

śabdabrahmeti karmetyaṇuriti bhagavan kāla ityālapanti
tvāmekam viśvahetuṁ sakalamayatayā sarvathā kalpyamānam |
vedāntairyattu gītaṁ puruṣaparacidātmābhidhaṁ tatttu tattvaṁ
prekṣāmātreṇa mūlaprakṛtīvikṛtikṛt kṛṣṇa tasmai namaste || 98-5

sattvenāsattayā vā na ca khalu sadasattvena nirvācyarūpā
dhatte yāsāvavidyā guṇaphaṇimativadviśvadrśyāvabhāsam |
vidyātvaṁ saiva yātā śrutivacanavairyatkrpāsyandalābhe
saṁsārāraṇyasadyastruṇanaparaśutāmeti tasmai namaste || 98-6

bhūṣāsu svarṇavadvā jagati ghaṭaśarāvādike mṛttikāvat
tattve saṅcintyamāne sphurati tadadhunāpyadvitīyaṁ vapuste |
svapnadraṣṭuḥ prabodhe timiralayavidhau jīrṇarajjośca yadvad
vidyālābhe tathaiva sphuṭamapi vikaset kṛṣṇa tasmai namaste || 98-7

yadbhīyodeti sūryo dahati ca dahano vāti vāyustathānye
yadbhītāḥ padmajādyāḥ punarucitabalīnāharante'nukālam |
yenaivāropitāḥ prānnijapadamapi te cyāvitāraśca paścāt
tasmai viśvaṁ niyantre vayamapi bhavate kṛṣṇa kurmaḥ praṇāmam || 98-8

trailokyam bhāvayantaṁ triguṇamayamidaṁ tryakṣarasyaikavācyam
trīśānāmaikyarūpaṁ tribhirapi nigamaigīyamānasvarūpam |
tisro'vasthā vidantaṁ triyugajanijuṣaṁ trikramakrāntaviśvaṁ
traikālye bhedahīnaṁ tribhirahamaniśaṁ yogabhedairbhaje tvām || 98-9

satyaṁ śuddhaṁ vibuddhaṁ jayati tava vapurnityamuktaṁ nirīhaṁ
nirdvandvaṁ nirvikāraṁ nikhilaguṇagaṇavyaṅjanādhārabhūtam |
nirmūlaṁ nirmalaṁ tanniravadhimahimollāsi nirlīnamanta-
mīsaṅgānām munīnām nirupamaparamānandasāndraprakāśam || 98-10

durvāraṁ dvādaśāraṁ trīsataparimilatṣaṣṭiparvābhivītaṁ
sambhrāmyatkrūravegaṁ kṣaṇamanu jagadāchidya sandhāvamānam |
cakraṁ te kālarūpaṁ vyathayatu na tu mām tvatpadaikāvalambaṁ
viṣṇo kārūṇyasindho pavanapurapate pāhi sarvāmayaughāt || 98-11

99 Praise of the glory of the Lord

viṣṇorvīryāṇi ko vā kathayatu dharaṇeḥ kaśca reṇūnmimīte
yasyaivāṅghritrayeṇa trijagadabhimitaṁ modate pūrṇasampat |
yo'sau viśvāni dhatte priyamiha paramaṁ dhāma tasyābhiyāyāṁ
tvadbhaktā yatra mādhyantyaṁṛtarasamarandasya yatra pravāhaḥ | | 99-1

ādyāyāśeṣakartre pratinimiṣanavīnāya bhartre vibhūte-
rbhaktātmā viṣṇave yaḥ pradiśati havirādīni yajñārcanādaḥ |
kṛṣṇādyāṁ janma vā mahadiha mahato varṇayetso'yameva
prītaḥ pūrṇo yaśobhistvaritamabhisaretprāpyamante padaṁ te | | 99-2

he stotāraḥ kavīndrāstamiha khalu yathā cetayadhve tathaiva
vyaktaṁ vedasya sāraṁ praṇuvata jananopāttalīlākathābhiḥ |
jānantaścāsyā nāmānyakhilasukhakarāṇīti saṅkīrtayadhvaṁ
he viṣṇo kīrtanādyastava khalu mahatastattvabodhaṁ bhajeyam | | 99-3

viṣṇoḥ karmāṇi sampāśyata manasi sadā yaiḥ sa dharmānabadhnā-
dyānīndrasyaiṣa bhr̥tyaḥ priyasakha iva ca vyātanotkṣemakārī |
vīkṣante yogasiddhāḥ parapadamaniśaṁ yasya samyakprakāśaṁ
viprendrā jāgarūkāḥ kṛtabahunutayo yacca nirbhāsayante | | 99-4

no jāto jāyamāno'pi ca samadhigatastvanmahimno'vasānaṁ
deva śreyāṁsi vidvānpratimuhurapi te nāma śaṁsāmi viṣṇo |
taṁ tvāṁ saṁstaumi nānāvidhanutivacanairasya lokatrayasyā-
pyūrdhvaṁ vibhrājamāne viracitavasatīm tatra vaikunṭhaloke | | 99-5

āpaḥ sṛṣṭyādijanyāḥ prathamamayi vibho garbhadeśe dadhustvām
yatra tvayyeva jīvā jalaśayana hare saṅgatā aikyamāpan |
tasyājasya prabho te vinihitamabhavatpadmamekaṁ hi nābhau
dikpatraṁ yatkilāhuḥ kanakadharaṇibhṛt karṇikaṁ lokarūpam | | 99-6

he lokā viṣṇu retadbhavanamajanayattanna jānītha yūyaṁ
yuṣmākaṁ hyantarasthaṁ kimapi tadaparaṁ vidyate viṣṇurūpam |
nīhāraprakhyamāyāparivṛtamanaso mohitā nāmarūpaiḥ
prāṇaprītyaikatrptāścaratha makhaparā hanta necchā mukunde | | 99-7

mūrdhnāmakṣṇāṁ padānāṁ vahasi khalu sahasrāṇi sampūrya viśvaṁ
tatprotkramyāpi tiṣṭhanparimitavivare bhāsi cittāntare'pi |
bhūtaṁ bhavyaṁ ca sarvaṁ parapuruṣa bhavān kiñca dehendriyādi-
ṣvāviṣṭohyudgatatvādamṛtasukharasaṁ cāhyudbhukṣe tvameva | | 99-8

yattu trailokyarūpaṁ dadhadapi ca tatonirgatānantaśuddha-
jñānātmā vartase tvaṁ tava khalu mahimā so'pi tāvāṅkimanyat |
stokaste bhāga evākhilabhuvanatayā dṛśyate tryaṁśakalpaṁ
bhūyiṣṭhaṁ sāndramodātmakamupari tato bhāti tasmai namaste || 99-9

avyaktaṁ te svarūpaṁ duradhigamatamaṁ tattva śuddhaikasattvaṁ
vyaktañcāpyetadeva sphuṭamamṛtarasāmbhodhikallolatulyam |
sarvotkṛṣṭāmbhīṣṭhaṁ tadiha guṇarasenaiva cittaṁ harantīm
mūrtim te saṁśraye'haṁ pavanapurapate pāhi mām kṛṣṇa rogāt || 99-10

100 Description of the vision of the Lord

agre paśyāmi tejo nibiḍatarakalāyāvalilobhaniyaṁ
pīyūṣāplāvito'haṁ tadanu tadudare divyakaiśoraveṣam |
tāruṇyārambharamyaṁ paramasukharasāsvādaromāñcitāṅgai-
rāvītaṁ nāradādyairvilasadupaniṣatsundarīmaṇḍalaiśca || 100-1

nīlābhaṁ kuñcitāgraṁ ghanamamalataṁ saṁyataṁ cārubhaṅgyā
ratnottamaśābhirāmaṁ valayitamudayaccandrakaiḥ piñchajālaiḥ |
mandārasrañnīvītaṁ tava pṛthukabāribhāramālokaye'haṁ
snigdhaścetordhvapuṇḍrāmapi ca sulalitāṁ phālabālenduvīthīm || 100-2

hṛdyāṁ pūrṇānukampāṁṇavamṛdulahaṛīcañcaladbhrūvilāsai-
rānīlasnigdhapakṣmāvaliparilasitaṁ netrayugmaṁ vibho te |
sāndracchāyaṁ viśālāruṇakamaladalākāramāmugdhatāraṁ
kāruṇyālokalīlāśīśiritabhuvanaṁ kṣipyatām mayyanāthe || 100-3

uttuṅgollāsināsaṁ harimaṇimukuraprollasadgaṇḍapālī-
vyāloatkarnapāśāñcitamakaramaṇīkuṇḍaladvandvadīpram |
unmīladdantapañktisphuradaruṇataracchāyabimbādharāntaḥ-
prītiprasyandimandasmitaśīśiratarāṁ vaktramudbhāsatām me || 100-4

bāhudvandvena ratnojvalavalayabhṛtā śoṇapāṇipravāle-
nopāttām veṇunālīm prasṛtanakhamayūkhāṅgulisaṅgasārām |
kṛtvā vaktrāravinde sumadhuravikasadrāgamudbhāvyamānaiḥ
śabdabrahmāmṛtaistvaṁ śīśiritabhuvanaissiñca me karṇavīthīm || 100-5

utsarpatkaustubhaśrītatibhiraruṇitaṁ komaḷaṁ kaṇṭhadeśaṁ
vakṣaḥ śrīvatsaramyaṁ taraḷatarasamuddīprahārapratānam |
nānāvamaṇaprasūnāvalikisalayinīm vanyamālām vilola-
llolambām lambamānāmurasi tava tathā bhāvaye ratnamālām || 100-6

aṅge pañcāṅgarāgairatiśayavikasatsaurabhākṛṣṭalokaṁ
līnānekatrīlokiṇīvatitāmapi kṛśām bibhrataṁ madhyavallīm |
śakrāśmanyastataptojvalakanakanibhaṁ pītacelaṁ dadhānam

dhyāyāmo dīptaraśmisphuṭamaṇiraśanākiṅgiṇīmaṇḍitaṁ tvāṁ | | 100-7

ūrū cārū tavorū ghanamasṛṇarucāu cittacorau ramāyā
viśvakṣobhaṁ viśaṅkya dhruvamaniśamubhau pītaḥcelāvṛtāṅgau |
ānamrāṇāṁ purastānnyasanadhṛtasamastārthapālīsamudga-
cchāyāṁ jānudvayaṁ ca kramapṛthulamanojñe ca jaṅghe niṣeve | | 100-8

mañjiraṁ mañjunādairiva padabhajanaṁ śreya ityālapantaṁ
pādāgraṁ bhrāntimajjapraṇatajanamanomandaroddhārakūrmam |
uttuṅgātāmrarājannakharahimakarajyotsnayā cā'śritānāṁ
santāpadhvāntahantrīm tatimanukalaye maṅgalāmaṅgulīnām | | 100-9

yogīndrāṇāṁ tvadaṅgeṣvadhikasumadhuraṁ muktibhājāṁ nivāso
bhaktānāṁ kāmavarṣadyutarukisalayaṁ nātha te pādamūlam |
nityaṁ cittasthitaṁ me pavanapurapate kṛṣṇa kārūṇyasindho
hṛtvā niśśeṣatāpānpradiśatu paramānandasandohalakṣmīm | | 100-10

ajñātvā te mahatvaṁ yadiha nigaditaṁ viśvanātha kṣamethāḥ
stotraṁ caitatsahasrottaramadhikataṁ tvatprasādāya bhūyāt |
dvedhā nārāyaṇīyaṁ śrutiṣu ca januṣā stutyatāvarṇanena
sphītaṁ līlāvatārairidamiha kurutāmāyurārogyasaukhyam | | 100-11